

pravi izbranci med tisoči, lahko ob vseh konvencionalnih sponah ustvarijo resnično umetnino. Toda koliko je pa takih? Če se ozremo po Evropi, bomo mogli naštetih komaj Kapitol, Padovo, Benetke, morda še Leningrad, Berlin, pa smo na kraju. Od gozda spomenikov Viktorja Emanuela, Umberta ali Garibaldija, raztresenih po vsej Italiji, popotniku ne ostane niti eden v spominu, tako malo izvirni, tako umetnostno nepomembni so. Pa to ne velja le za Italijo! Tudi v Ljubljani se zdi, da ne bo nič drugače. Navzlic za našo siromaščino velikim sredstvom bo estetski učinek neznaten.

Vendar se je treba zamisliti ob tem rezultatu: nekaj v našem kiparstvu ne bo prav. Ali je res vse delo kiparjev pri nas izvršeno samo za razstave, ali se gube prav vsi samo v mali plastiki, v dekorativnem ali kvečjemu stavbnem kiparstvu? Ali neprestano oblikovanje zgolj v ilovici in mavcu ubija vsak zagon? Toliko novih imen, toliko novih smeri — ko pa življenje terja obračun, ni ne poleta, ne izvirnosti, ne velike poteze. Kakor da je naša kiparska umetnost na prehodu: staro ne velja več in je izgubilo privlačnost, nova pota pa še niso odkrita, novi vzori še niso jasni in zreli.

Zato se spričo tega natečaja in vsega, kar je v zvezi z njim, upravičeno postavlja v vsi ostrini vprašanje: so po teh izkušnjah umetnostni natečaji pri nas sploh še potrebni, če niso že kar — škodljivi? Ali ne bi bila to morda izjemoma stvari v prid — diktatura? Plaši nas žalostno izkustvo, kaj je rodil ravno ob tem vprašanju diktat, ki je določil prostor spomeniku. In če naj bi namesto javnih razpisov taka dela oddajali kar po naročilu, imamo mar ljudi, ki bi se zavedali te odgovornosti in imeli okus in pravo sodbo?

Še en nauk nam je dala ta tekma: brez izdatne in takojšnje javne podpore ne bo z našim kiparstvom še dolgo nič. Bolj kot katerakoli druga panoga oblikujoče umetnosti, je kiparstvo navezano na praktično delo, to je na naročila. Kiparjem je predvsem treba ustvariti možnost za pogostejše javno udejstvovanje, zlasti še za monumentalne naloge. Koliko pa je pri nas javnih naročil (o zasebnih — razen nagrobnikov — niti govora ni) in kakšne so cene in nagrade? Ne sprašujte! Še mnogo bolj kot slikarstvu, je treba pomagati naši plastiki, če hočemo, da se bo mogla razviti in dozoreti.

MED KNJIGAMI IN DOGODKI

KNJIGE ZA MEJO, OCENJENE ONSTRAN

Knjige teh dveh založništev so letos skoro redno in pravočasno izšle, kakor da se je perot manjšinske zaščite, ki je mogočno završala od osrčja Evrope tja do Karpatov, vsaj rahlo dotaknila tudi slovenskih zamejcev. Kavljji posebnih paragrafov, ki so se včasih trdo zadirali v najnedolžnejšo publikacijo, so za spoznanje popustili. Prijateljstvo med Italijo in Jugoslavijo ni prazen zvok.

GORIŠKA MATICA.

Glavna knjiga je »Koledar za leto 1939«. Zrasel je v normalno povojno velikost. V leposlovju tiče prvo mesto lepi »Legendi o bogatem mlinarju«, ki je kdo ve zakaj anonimna, a ne more prikriti Bevkovega peresa. Pirandellov spomin oživljajo »Tri misli male grbavke«. Dobro je F. S. očrtal dva »Posebneža«. Nekaj pesmi in prevodov dopolnjuje leposlovni del. Poudarjena je Župančičeva šest-

desetletnica. Pestri poljudnoznanstveni in praktični del odstira zaveso v kulturna, prirodopisna, pravna in zdravstvena področja. Urednik je navrgel šegav sonet in feigelovske beležke »Skoraj bi ne verjel«.

Fr. Bevk je napisal knjigo pravljič »Čarovnica Čirimbara« s podobami Josipa Pukla. V prvi se pesnikova domišljija prešerno razmahuje. Pripovedovanje je živo, sočno, izvirno in pritegne tudi odraslega. Ostale se oslanjajo na narodne pravljičice in kavkaške motive. — Mladini je namenjena tudi knjižica Josipa Ribičiča »Mihec in Jakec« z Gasparijevimi risbami, enaka jugoslovanski izdaji.

Fr. Bevka »Stražni ognji«, zgodovinska povest iz turških časov, so napovedani, a še čakajo, da jih obsije višja milost. — O A. Budala povesti »Na konju« to pero molči.

Koledarsko znanstvo dopolnjuje Mirko Košir s prvim delom »Poljedelske kemije«, ki se odlikuje po nazornosti. — Jerko Jermol podaja »Lepo vedenje«, ki ni zbirka pravil, temveč duhovito kramljanje o družbi.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA.

»Koledar za leto 1939« ima na prvem mestu ljudsko povestico »Kovačev Jakob« V. Višnjeviškega-Beleta, ki je v decembru 1938 v najboljših letih umrl. Bele bi zaslužil, da bi se mu kot pesniku in pisatelju postavil dostojen spomenik z izborom njegovih najboljših stvari v posebni izdaji. Antona Komarja šegava »Lučka« očituje klenega pisatelja, ki bi moral več pisati. »Pepa in Lojze« Stanka Staniča tekmuje z Milčinskim, ki je tudi zastopan. Župančičeva šestdesetletnica tudi tu ni pozabljena. Opisanih je nekaj pomembnejših Goričanov: dr. Josip Ličan, zgodovinar Idrije Mihael Arko, »Trentar« Jože Abram, Janez Svetokriški in Filip Jakob Kofol. Zanimiva zrna so doprinesli Bednařik, Tul in Simčič.

Povest Pavline Pajkove »Dora« iz l. 1885, ubrana na strune »Slučajev usode«, daje čutiti, kako temeljito se je naše pripovedništvo preobrazilo v zadnjih petdesetih letih. Ponatis je umesten kot počastitev spomina domače pisateljice.

Kot črtičar, ki se živo oklepa življenjske in zdravniške istinitosti, prikupno omahujoč med leposlovjem in vedo, nastopa Bogdan Kazak (dr. Breclj) s spomini »Zdrav, kolikor hočeš«. To je Fran Erjavec naših dni ali slovenski Munthe iz knjige »S. Michele«.

Preprosto, jasno in nazorno je Stanko Stanič orisal »Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine« za vernike. — G. Th. Rotman zabava mladino z »Bratcem in sestrico« s slikami.

Zamejska slovenščina se še dobro drži. Spake in okvare niso večje kakor po ostalem slovenskem ozemlju. Ta zamejska peresa so se urila pred vojno in brž po vojni. Zanimivejši bo razvoj, ko pride na vrsto mlajši rod, ki so ga oplazile asimilacijske sape. Morda dozori polagoma še kakšno drugo vprašanje, n. pr.: ali sta na ozemlju, kjer založništvi delujeta, res potrebni dve taki podjetji? Ali je to res izraz duhovnega in gmotnega bogastva, preobilice dušnih in telesnih energij? Če bo prijateljstvo med Jugoslavijo in Italijo trajalo in se ugodno razvijalo, ta vprašanja ne bodo še tako kmalu nujna in pereča. Nemčija in Italija sta nedavno sklenili zelo obširen kulturni dogovor, ki Nemcem v Italiji gotovo ne bo na kvar. Ali bi se dalo kaj podobnega skleniti tudi med Italijo in Jugoslavijo?

A. Budal

KNJIGE ZA MEJO, OCENJENE TOSTRAN*

Knjižna družba Unione Editoriale Goriziana je izdala l. 1938. — XVI. E. F. (vlade fašizma) za svoje naročnike 5 rednih knjig in dve neobvezni za doplačilo.

KOLENDAR ZA L. 1939. Razen običajnih koledarskih zadev in datumov, ki kažejo državljanu, da je treba izobesiti zastavo tudi pri obletnici pohoda na Rim, rojstvu Rima, zmage pri Vitt. Veneto, rojstnem dnevu Marconija, odkritju Amerike in tako naprej, dobimo v koledarju še petindvajset zanimivih člankov, pristrčnih povesti in pravljic ter pesmi. Nepodpisani je spretno napisal legendo o bogatem mlinarju, ki ima vsega dovolj, samo sočutja do trpečih premalo. Dve zgodbici italijanskih pisateljev (Pirandella in Carra) sta srečno izbrani in lepo prevedeni. K čisto literarnim stvarim spadajo še štiri otožne pesmi, kratka lužiška pravljica in legenda o rojstvu kave. A. Budal informativno poroča o šestdesetletnici O. Župančiča in svetovni razstavi v Parizu. Nekoliko je strokovnih člankov (o zobnih boleznih, vitaminih, pravnem položaju mladoletnikov itd.), ostale stvari pa so zabavne, koristne ali vsaj poučne, tako da ima koledar zelo pisano podobo in bo zamenil kako družinsko revijo ter vse leto romal v družinah iz rok v roke. Vsi članki so pisani duhovito, v lepem jeziku, dasi nekaterih stvari sploh ne omenjajo (Slovenec, slovenski po enkrat). Človek dobi vtis, da je bilo pri koledarju opravljeno važno delo in urednik je izdal tako tehtno knjigo, da bi se naši koledarji, ki jih duši obilna reklama, težka primerjali z njim.

ANDREJ BUDAL, ki v svojih ocenah polaga posebno važnost na jezikovno stran literarnih del, je napisal zanimivo povest NA KONJU. Zgodba pripoveduje od dveh mladih ljudi, ki se po raznih ovirah vzameta, ker je njuna ljubezen pač močnejša kot zapreke. Skupno prenašata vse napore, da si ustvarita svoj dom in se optimistično tolažita, da bosta nekoč vendarle 'na konju'. Te besede mladega moža označujejo trdno zaupanje v bodočnost in so spremljajoči motiv mnogih poglavij. Dasi je mož Jože med vojno ranjen, dasi razdere vojna njuno gnezdo, se jima končno le posreči, da se opomoreta; oprla sta se na zemljo, po katerih sta neprestano hrepenela, a kar naprej sta se ji morala odpovedovati, ker jima ni dajala kruha. — Lahko bi rekel, da so nekatere postave (Jože in Zora) zelo svetlo orisane, druge (Gorjup in Jožefova mati) zelo temno; da se skoro preveč idealistično zgladijo vsa nasprotja, ki nimajo globoke osnove v naravi teh ljudi, toda podrobnosti so izredno plastične in nekateri prizori (pretep nad Sočo, zahrbtni napad na Jožeta, pisma ženi, Jožetova nesreča na vojni...) so kar močni. Budalova moč je v zgoščenem in do skrajne mere preciziranem jeziku; ni niti opaziti, da bi bil izrazov iskal, a kar nehote ustvarja novo, nazorno podobo. Zgoščeni izraz podčrtava tudi nenavadno kratek stavek (na nekaterih straneh poprečno samo 4.3 besede), ki je dokaj pripraven za skiciranje, vendar utegne biti tudi zanosen. Pokrajina med soško in vipavsko dolino pa kljub temu zaživi v vsem svojem soncu, z redkimi trtami, brajdami, latniki in ljudmi. Manj živa je nedoločna Dolenjska; bežno so orisani kraji Jožetove vojne službe. To pa tudi ni nobena škoda, glavno je, da je avtor pokazal goriško zemljo rojakom in jim s krepko domačo besedo razodel del njene lepote.

JERKO JERMOL je sestavil knjižico LEPO VEDENJE. Sprva sem mislil, da bom to stvar omenil z enim samim stavkom, a dalj ko sem jo prebiral, bolj mi je bilo všeč piščevo kramljanje, ki v neprisiljeni obliki uči ljudi, kako utegnejo

* Dve oceni poudarjata važnost in zanimanje, s katerim motrimo kulturno življenje naših ljudi onstran meje. (Op. ur.)

biti vedno vljudni, ne da bi bili podrepno ponižni. Tako vzgojno berilo je baš v današnjem času potrebno, kajti življenje meščana in preprostega človeka se osvobaja nenaravne navlake preteklih časov.

MIRKO KOŠIR, POLJEDELSKA KEMIJA I. V uvodu prepušča pisatelj sodbo tistim, ki naj bi jim bila knjižica pomočnik pri težavnem, vsakdanjem delu, namreč kmetom, ki zemljo obdelujejo. Zategadelj sem dal knjižico dvema gospodarsko naprednima kmetoma, ki vesta, da višina pridelkov ni odvisna samo od slučaja in naravnih sil, ampak krepko popravljata naravo, kjer je bila preskopa. Oba sta izrazila približno iste misli: Knjiga ni lahko umljiva, ker opisuje tako zamotane stvari. Hudo natančna je, celo preveč natančna. Marsikaj sta že prej vedela, pa sta morala mnogo odstavkov večkrat prebrati, da sta razumela, kaj hočejo povedati. Ob tem pa sta zvedela mnogo novega in staro znanje sta spravila drugo z drugim v sklad. Ko sem knjigo sam prebral, sem videl, da govori o mnogih novih stvareh, ki jih je znanost o zemlji odkrila šele v zadnjem času in da je njen namen, poučiti gospodarje, da bi znali najti sami vzroke, če jim kdaj gnojenje odpove, kar se prav radi neznanja kemičnih procesov v zemlji često dogaja. Preprost, četudi napreden gospodar, se bo do tega presojanja bolj težko dokopal, vendar je knjiga koristna. V drugem delu bo gotovo še bolj razumljiva.

JOS. RIBIČIČ, MIHEC IN JAKEC. Risbe M. in O. Gaspari. Knjiga je namenjena šolárjem, ki so premagali težave velike abecede in opisuje dogodivščine dveh prebrisanih dečkov, kovačevih sinov, ki živita v varnem zavetju doma in staršev, dokler ne gresta v šolo. Mesto nekaterih besed zavzema odgovarjalna risba, ki zahteva od otroka precej napora, da jo izlušči. Ta knjiga naj bi bila slovenski abecednik povsod tam, kjer drugega nimajo.

FRANCE BEVK, ČAROVNICA ČIRIMBARA. Pravljice. Neobvezna knjiga za doplačilo.) Bevk je za to zbirko pravljic napisal dve originalni, štiri je priredil po narodnih, dve pa po kavkaških motivih. »Čarovnica Čirimbara« je daljša pravljica, s katero Bevk noče ustvarjati novega tipa, ampak uporablja stara, iz narodnega blaga znana sredstva, ki dejanje vodijo, ga zapletajo, pospešujejo in razrešujejo. Seveda, rahlo poučna pravljica mora biti in tako tudi fantu, ki si poželi cekinov, zrastejo oslovski ušesa. Živali igrajo važno posredniško vlogo in kar pogrešali bi jih, če bi ne nastopale. Prijazna je Bevkova domislica o pesniku, ki s svojo umetnostjo premaga smrt in sploh lajša trpljenje. Pri pravljicah, ki jih je Bevk priredil, pa se pozna, da je hitel in jih ni toliko slogovno poživil kot svoje, temveč jih je zelo malo izpremenil. Knjiga bo prijetno branje za večje otroke in tudi odrasle. Pripomniti pa je treba, da sta Bevkovi pravljici jezikovno boljši od priredb. Knjigo je J. Pukl srečno ilustriral.

FRANCE BEVK, STRAŽNI OGNJI. Zgodovinska povest iz turških časov s podobami. Povest je izdala Mohorjeva družba l. 1931, seveda brez ilustracij.

Vse te knjige, kolikor so različne po vsebini, imajo vendar nekaj skupnega, namreč živahen in prijeten slog, ki ustvarja v bralcu vedro razpoloženje. Z dnevnimi vprašanji se knjige ne pečajo. Značilen je na eni strani odklon v pravljичnost, na drugi pa v čisto strokovnost. Iskanja novih literarnih ali obravnavanja socialnih problemov ne kažejo, vendar že s samim pojavom izpričujejo da za mejo Slovenci še krepko živijo. To je tudi vidik za presojo teh knjig.

T. Šifrer

ALBIN PREPELUH: PRIPOMBE K NAŠI PREVRATNI DOBI. Ljubljana, 1988. Založila Založba univerzitetne tiskarne J. Blasnika nasl. D. D. — Politično publicistična književnost ni pomembna le za zgodovinarje, še večji pomen ima za tistega, ki se hoče posvetiti političnemu delu v drugem času in v drugačnih razmerah. Če je kje pogled nazaj nujno potreben, je to prav gotovo v politiki. Od časa do časa je treba iz neke višje perspektive pregledati prehojeno pot in brez strasti in samoprevar, ugotoviti, kdaj se je po nepotrebnem krenilo z začrtane poti in kdaj so bile okoliščine objektivni razlog, ki so to ali ono dejanje tega ali onega vodilnega politika determinirale. Zelo dragoceno gradivo nudijo zaradi tega taki politični spomini, kakor so nedavno izišle »Pripombe k naši prevratni dobi«, ki jih je spisal nekoč zelo aktivni politik in publicist slovenske socialne demokracije, Albin Prepeluh.

Knjiga ima dva dela. K Prepeluhovim »Pripombam« je priključena še Kermaunerjeva študija »Albin Prepeluh, njegov idejni razvoj in delo«. Zaradi obsežnosti in vrednosti te pomembne študije bi bilo vsekakor potrebno, da bi jo naslovna stran na ovitku in v notranjosti napovedovala. Prav tako nima knjiga samo Prepeluhovih »Pripomb k prevratni dobi«, temveč tudi nekaj drugih spominskih spisov. Predvsem moram omeniti tri poglavja avtobiografije, za katero je zelo škoda, da je avtor ni mogel več dokončati. Prinesla bi precej zanimivega gradiva za psihološki študij osebnosti Albina Prepeluha, ki je zrastel iz predvojnega delavskega okolja in gibanja. Čeprav se je Prepeluh vse življenje živahno in marljivo udeleževal na publicističnem polju, čutimo vse oblikovne vrline njegovega dela šele po tem spisu. Ne le da je ohranil slovenski zgodovini dragocene zapiske o nemirnih in zmedenih prevratnih dneh, o borbi za Koroško, o mirovni konferenci itd., hkrati je dal prav v tej knjigi izvrsten primer politične publicistike, ki ni samo zanimiva, temveč tudi lepo pisana. Njegovi zapiski se odlikujejo po čistosti in jasnosti izraza, po preprostosti stila in lepem jeziku, ki sta oba na nadpovprečni višini in nadkriljujeta marsikaj, kar se je pri nas napisalo podobnega. Povsod se čuti, da se je Prepeluh priložnostno ukvarjal tudi z leposlovnim pripovedovanjem. Priboril si je stvarni, realističen stil. O njegovih idejnih, zlasti pa političnih smernicah mi tukaj ni treba govoriti ali jih mogoče celo vrednotiti, saj je to storil Dušan Kermauner. V svoji študiji je pokazal ves razvoj Prepeluhove politične poti, obenem pa je orisal tudi okolje in zgodovino predvojnega socialdemokratskega gibanja, kakor še nihče do sedaj. Iz prvotne zgodovinske študije je nastala pomembna monografija, pri kateri se bo moral ustaviti vsakdo, ki se bo hotel poglobiti v zgodovino takratnih razmer. Na koncu nekoliko pogrešamo zaključnega, sintetičnega prikaza Prepeluhove osebnosti, kar bi bilo bralcu zaradi preglednosti zelo dobrodošlo. Avtorja opravičuje okolnost, da je moral svojo študijo prostorno omejiti in jo zaradi nedostajanja prostora ponekod celo okrniti, saj je že v sedanji obliki daleč prerasla prvotno določeni obseg.

Prav tako bi bilo dobro, če bi bila priložena še bibliografija vseh Prepeluhovih člankov in spisov, ker bi bralec, zlasti pa zgodovinar in sociolog dobil i nazoren i priročen pregled njegovega delovanja. Vendar sta ta dva nedostatka bolj tehničnega značaja. V primeri s tem, kar knjiga nudi, ne moreta občutno zmanjšati njene celotne vrednosti.

Prepeluhovi zapiski, predvsem pa »Pripombe k naši prevratni dobi« nam odgrinjajo zastor nad stvarmi, ki smo jih že zdavnaj pozabili, o katerih pa bo spričo te knjige treba ponovno razmišljati in pisati. To, kar pripoveduje Prepeluh in kar razpravlja Kermauner, bo moral prebrati vsakdo, ki ga zanima zgo-

dovina slovenske politike in razmer. Zaradi Prepeluhovega izvrstnega pripovedovanja stopajo ljudje in razmere tako živo pred bralčeve oči, kakor da bi se vse zgodilo šele včeraj. Kdor bo knjigo začel brati, je ne bo prej dal iz rok, dokler je ne bo prebral.

Kermaunerjeva študija je nekoliko težja, saj je bilo zanj tudi delo hujše. Gradivo se mu je sproti kopičilo in prinašalo vedno nove zanimivosti. Moral je izbrati najnujnejše, ker bi sicer njegova razprava narasla za še enkrat toliko. Pazen bralec kaj hitro spozna, kar je Kermauner spoznaval sproti, da bo namreč treba zgodovino slovenskega predvojnega političnega življenja ponovno vestno in bistrovidno prerešetati, preden se bo lahko izrekla končna in objektivna sodba. Zelo dragocena so poglavja, kjer govori o težkočah in težnjah predvojnega delavskega gibanja. Ponekod se vsiljuje bralcu podobnost z nezgodami in težavami slovenskega delavskega gibanja v zadnjih dvajsetih letih. Marsikatera Kermaunerjeva kritika, ki jo je izrekel nad napakami takratnega delavskega gibanja, velja tudi za številne primere iz našega časa, ki že kličejo po stvarni razčlenitvi in kritiki brez laži in samoprevar.

Ne morem se spuščati v vse podrobnosti, ker bi moral o vsaki zanimivejši stvari pisati posebej, kar bi pa preseгло okvir tega poročila, toda ugotoviti moram, da je poleg Tumovih spominov, ki jih je prav tako uredil Kermauner, pričujoča knjiga eden izmed najdragocenejših darov na polju naše zgodovinsko publicistične in spominske književnosti. Veliko temnega najdemo v nji iz naše preteklosti, precej žalostnega in klavnega, toda resnici je treba pot krčiti neusmiljeno in brezobzirno, če hočemo zgodovinske dogodke in osebe očistiti od rodoljubnih laži in fraz, ki so se v zadnjih letih tako na debelo nakopičile na njih. Iz Prepeluhovega pripovedovanja in Kermaunerjeve monografije se nam včasih prikaže grozotna slika nesposobnosti slovenske politike in njenih vodnikov, ki so jo pokazali v najodločilnejših trenutkih. Tu gre predvsem za našo zbežanost in nepripravljenost 1918. l., ko je »izbruhnila svoboda«, še bolj pa velja za dogodke, ki so v zvezi z izgubo Koroške. Iz knjige se sliši eno samo grozeče svarilo: Nikoli več ne vzgajajte ljudstva v hlapčevstvu in ponižnosti, če nočete ponovno doživeti usodepolnih porazov in sramot! Zaradi mirnega in treznega presojanja obeh piscev pa izzveni kljub neugodnim dejstvom in zaključkom knjiga v zdrav, živ optimizem, kajti njuna kritika ni zgolj obtožujoča, temveč tudi vzpodbudna. Marsikje poziva in usmerja na nova, lepša pota, čeprav tega vedno ne pove naravnost. Popolnoma pravilno opozarja Kermauner na zadnji strani na namen Prepeluhovih pripomb: Ko jih je pisal, je mislil predvsem na slovensko »sodobno mladino, ki ji sodobnost postavlja tako težka vprašanja«. Bodoče generacije bodo morale poskrbeti, da se bo zamujeno in zgrešeno popravilo, izgubljeno pa povrnilo. K. B.

DR. A. GOSAR: GOSPODARSTVO PO NAČRTU... Zbirka študij št. 1. Socialno Ekonomski Institut (SEI), Ljubljana 1938. Jeseni 1937 sem v svojem poročilu o Programu javnih del v dravski banovini za »Čas« napisal: »Velik preobrat v načelih, po katerih se organizirata novodobna tehnika in gospodarstvo, je odmeval tudi pri nas. Prevezli pa smo zlasti Slovenci mnogo bolj zunanja propagandna gesla, nego doživeli spoznanje nove temeljne politično-gospodarske in strokovne zamisli. »Načrtno gospodarstvo«, »javna dela«, so ostali precej votli odmevi stvarnega dela na zapadu in vzhodu.«

Konec 1938 je izšla iz tiska knjižica, s katero uvaja SEI objavljanje svojih študijskih izsledkov. Kot taka ima svoj načelen pomen za usmerjanje bodočega

dela instituta. Zdi se mi torej za stvar koristno, da ugotovim, v koliko je uvodni citat še danes upravičen, odnosno v koliko ga je morda g. profesor tehnične fakultete s svojim delom ovrigel.

Po samem naslovu bi mogla publikacija vsebovati nova teoretična dognanja na soveznem politično-gospodarsko-tehničnem polju ali pa podajati uporabno praktične izsledke kot dokumentarično snov za načrtnejše usmerjanje našega dela. Tretji, propagandno-poljudni namen pisanja bi morala izključevati že okvirna oznaka: Zbirka študij.

Ako preotrimo vrednost spisa s prvega, strokovno-teoretičnega stališča, je prav, da čitatelj jasno pregleda miselni ciklus, v katerega spadajo pojmi, ki jih v sodobni gospodarski književnosti vedno srečuje. Po novih nazorih naj z neposredno razpoložljivimi materialnimi dobrinami in viri gotova skupnost, največkrat narodna, gospodari po takem načrtu, da bode v vrsti časovno na tri, štiri, pet... let omejenih izvršilnih programih dosegla čim popolnejšo gospodarsko neodvisnost. Prvi namen teh prizadevanj seveda ni vedno in povsod takojšnja dobrobit ljudstva. Služijo pogosto le kot priprava za politično jačanje organiziranega in gospodarsko discipliniranega naroda, da z novimi silami poveže ali razširi v imenu novih ideologij svoj življenjski prostor.

Tudi za države in socialne skupine pa velja: *Si duo faciunt idem non est idem.*

Ako je ruska skrajnost težila po socializaciji praprodukcije in predelovalnih naprav, ki so bile v pretežnem delu last inozemcev in tujcev po poreklu in čustvovanju, je v »marksističnem« stremljenju vsebovana tudi latentna narodnostna obramba avtohtonega potrošnega in delavnega trga pred gospodarsko eksploatacijo. Nemški socialistični koncept je danes po vrsti stvari in ljudi točno prilagojen njih naravi. L. 1918. izgubljeni veliki prostor skuša obnoviti ter je kot tak po bistvu ofenziven. Njegovim ciljem je trden podjetnik, poslušen in poslušen vodja »Betriebsgemeinschaft« daleko uporabnejše orodje, nego vedno neokretna velika gmota delavnega razreda. V vodoravno povezanih plasteh, ki grade v socialnem oziru družbo, se pretakajo tudi težje zajezljive miselne struje kot v celično razdeljenem, vertikalno organiziranem ustroju. Statičnost in varovanje kapitalov, ki so tam domači, je na zapadu še izrazitejša nego v srednji Evropi, Podržavljenje angleške premogovne industrije proti visokim odkupninam, francoskih železnic in še vedno uspešen boj nekdanj vsemogočnega »Comité des Forges« so vzgledi, ki so novemu gospodarstvu po načrtu in pod nadzorstvom dali v demokratičnih deželah ime in obliko »usmerjenega gospodarstva«; terminološko razlikovanje, ki ni le jezikovno.

V tej pestri vrsti naziranj o novih metodah gospodarjenja, bi naš strokovni svet zanimal vsak prispevek, ki bi določal njih pomen za naše gospodarstvo in življenje našega ljudstva, in to na podlagi originalne proučitve domačih kulturnih, socialnih in ekonomskih prilik (SEI). Pričakovali smo takega dela tudi od avtorja, ki so mu te raziskave takorekoč poklicna dolžnost.

Pisec pa brez vsake organske poglobitve v fiziologijo gospodarjenja izvede nastop »načrtnega gospodarstva« kar iz »slabih strani« liberalnega gospodarstva. Ne opozarja na poligenetični nastanek nove miselnosti, nje dozorevanja v različnih idejnih ozračjih in pod vplivi raznih gospodarskih stvarnosti, nesočasni razvoj, ter zato tudi ne na facielne razlike v sedimentu dosedanjih rezultatov. Problematiko, ki je vprav za raziskovalca v svoji pestrosti najzanimivejša in važna za orientacijo naših lastnih stališč, poenostavi avtor baje na ljubo — razumljivosti in zaradi — pomanjkanja prostora. Pri tem »pomanjkanju« pa je SEI

izdal v isti seriji cca 300 strani publikacij, od katerih je skoro 100 strani samega ponatisa.

Citirani viri razprave potrjujejo vso enostranost nje koncepta. Marshall, Chase-Witte, Sombart, Weber pač niso avtorji, iz katerih zajemamo prvotne miselne elemente za znanstveno obravnavo vprašanj načrtnosti v gospodarstvu. Pri tem skoro izključnem naslanjanju na Nemce je iz razprave izostal vsak neposredni ozir na uspehe in neuspehe, za predmet na vsak način klasičnega ruskega eksperimenta. Po osebnih naziranjih se ga more sicer zaradi uporabljenih metod odklanjati. Njega stvarni uspehi pa so vendar toliki, da je načelo izvršitvenih »pjatiletk« prevzel v svoje metode cel svet, kljub vsemu omalovaževanju ravno od najvnetejših posnemovalcev. Tudi francoski in angleški »vzгляд« ne pritegneta avtorjevega zanimanja.

Tako ideološko nerazčlenjeno, brez ostrine miselne analize obravnavanje snovi je vzrok, da razprava ne podaja nobenega znanstveno novega izsledka ali misli. Zatorej tudi ne more tvegati niti poskusa, da situira naš gospodarski »slučaj« v skalo mednarodnih prizadevanj in iskanja novih poti za izboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudstev.

Zal mi je, a ugotoviti moram, da se g. profesor giblje v oni udobni strokovni splošnosti, v kateri ne trči ob nikak interes in v kateri se tudi ne more zmotiti, a hodi s tem po izgaženi sledi, po kateri se ne bomo niti za korak približali kakemu strokovnemu spoznanju na področju našega socialnega in gospodarskega življenja ob iskanju izhoda iz sedanjih zagat.

Če teoretično ni izvirno, ostane vsako obravnavanje problematike načrtnega gospodarstva povsem odveč, dokler delo na monografičnih raziskavah ne pripravi stvarne razpravne osnove. O usmerjanju ne govorimo, vsaj dokler ne definiramo kod, kam in kdo naj hodi. Ravno v tem oziru smo Slovenci gospodarsko slej ko prej brez vsake preišljene orientacije in programa. Ker stoji vsako, zlasti pa načrtno gospodarjenje pred svojo regionalno problematiko, bi bilo zato važno posebno za nas, da raziskujemo vsi kazuistično uporabo novih metod in stremimo v publicistiki po razjasnenju ciljev, ki jih hočemo doseči. Ako naj torej naša »znanost« ne izgreši sploh svojega namena, mora ravno v svojem gospodarskem in tehničnem delu trdno sloneti na poznanju naravnih populacijskih in gospodarsko geografskih svojstev države — miljeja, za katerega je poklicana delati.

Ko se avtor torej dotika: problema kolektivizma, menjalnega mehanizma v načrtnem gospodarstvu, problema velekapitala in organizacijskega vprašanja, jemlje tem razglabljanjem vsak pomen dejstvo, da pušča popolnoma v nemar naše lastne življenjske razmere in pogoje. Mar je res tako gotovo, da so celo »slabe strani« liberalizma, pri nas, ki industrijo šele ustvarjamo, dokončno doigrale svojo pozitivno vlogo? Ali bode šablonsko kolektivizirani interes na prospevanju podjetja sposoben istih organizatoričnih naporov, ki jih zahteva ustvarjanje industrije danes v naši državi? Kam s prebivalstvenim viškom, če ne uspe? Vprašanje koncentracije kapitala ima v obliki podržavljenja ali poldržavnega podjetništva svojstveno obliko, ki se danes uveljavlja pri nas. Popolno zanemarjanje ruskih metod je morda krivo, da avtor ne upošteva, kako nudi uporabno naravoslovje oni pravir, iz katerega zajemamo najobjektivnejšo dokumentacijo za pravilne gospodarske zasnove novo snujočega in presnavljajočega se gospodarstva. S tem se dotikamo vprašanja najugodnejše lege industrijsko prede-

lovalnih naprav in samega bistva eksistenčnega vprašanja našega slovenskega ljudstva. O vsem tem v knjigi ni besede.

Pred mislečim čitateljem se tako od strani do strani kažejo praznine, preko katerih pisec v tekočem jeziku in avtoritativnem tonu gladko prehaja. Knjiga ostaja dokaz, seveda ne le po krivdi avtorja, da sedaj, ko potrebujemo sintetičnih smernic za delo, hočemo pisati sinteze, ne da bi imeli za to sploh kako kazuistično dokumentacijo. Temu ni krivo kako pomanjkanje sredstev ali kak drug podoben banalen vzrok. Manjka morda delavcev, gotovo pa delavnih pogojev za one, ki jih ubija ohlokratizem v naših znanstvenih institucijah.

Za svoje nadaljne publikacije bi storilo vodstvo SEI morda prav, da se ravna po lastni okrožnici, ki jo je izdalo v moji stilizaciji:

»Publikacije naj bodo načelno določene za objavljane rezultatov originalnih studij iz področja gospodarstva, sociologije in tehnike, v oni posebni obliki, kakor nastopajo v naši državi in banovini. Izogiba naj se vsakih kompilativnih ponatisov. Publikacije naj ne bodo namenjene t. zv. popularizaciji vprašanj. Pretveza popularizacije krije pri nas ponavadi le nedopustno nizki miselni nivo člankov ter opravičuje nestrokovno obdelavo snovi. Znanost smo Slovenci itak že tako popularizirali, da med strokovnim znanjenjem kompetentnih in laikov ni nobene znatne razlike več.«

Potrebno bo uveljaviti to stališče, ker za našimi plotovi se leto za letom ustanavljajo zavodi, instituti i. t. d. Stvarno pa danes nimamo vsaj za originalno znanstveno delo na tehnično-gospodarskem polju skoro nikogar, ki bi poglobljen v specialno slovensko in jugoslovensko okolje obravnaval probleme s širokim razgledom v svet, njega delavne in miselne struje. Toda »...thats another story«, kakor konča Kipling svojo povest o džungli. *Dr. ing. Črtomir Nagode.*

VINKO MÖDERNDORFER: SLOVENSKA VAS NA DOLENJSKEM. Ljubljana 1938. G. Möderndorfer je bil več let šolski upravitelj v Št. Juriju pod Kumom, središču hribovite soseske z raztresenimi kmetijami na južnozahadni strani Kuma. V teh letih ni izrabil svoje neizčrpne energije in čistih, samoniklih pogledov samo v svojem šolskem delu, kar nam je predočil že svoj čas, temveč je skušal čim bolj prodreti v vse križe in težave tamošnjega kmetijskega prebivalstva, v njegov značaj, v socialno in gospodarsko življenje, pa tudi v smeri njegovega fizičnega razvoja. Premotrivanje šolske mladine, proučevanje gospodarskega in socialnega razvoja ter zbiranje folklornega gradiva, v teh treh smereh se je že doslej gibalo Möderndorferjevo delo in te tri sestavine odsevajo tudi iz njegove pričujoče knjige: poleg bogastva podatkov o socialni in gospodarski strukturi, ki jim gre vsekakor prva pozornost, najdemo v knjigi mnogo ugotovitev o fizičnem in psihičnem stanju šolske mladine, pa zbrana tudi ledinska imena in zbirko verovanj. V vsem tem se brž pokaže pisateljeva nenavadna marljivost, pa tudi spretnost za tako zamudno in nevhaležno delo.

Že v uvodnem poglavju »Krajevni in zgodovinski podatki« pa se pokaže močna subjektivna avtorjeva nota, zlasti pa namen, da ne napiše brezpomembne krajevne kronike v starem stilu, da nadalje ne opeva svoje vasi kot kraj »deviške idile in romantičnega srčnega zadovoljstva«, temveč da poda kruto realno sliko tamošnjega življenja v okviru splošnih prilik. Jedka kritika današnjih razmer odseva tudi iz odstavkov o šoli in občinski upravi. Pri zgodovinskih podatkih pa se obrača načelno sploh do dosedanjih metod zgodovinskega proučevanja pri

nas, po katerem je Št. Jurij pač pristo slovenski kraj »brez zgodovine«, ker tam po starem piscu šolske kronike »... ni nič gradov in graščin, kakor tudi ne kakih drugih spomenikov in znamenitosti.«

V drugem poglavju obravnava Möderndorfer posebnosti v značaju našega kmeta. Že ta odstavek ima veliko prednost, ki jo kažejo vsa naslednja poglavja, da se namreč prvič pravično in brez ugodnih ali neugodnih pretiravanj prikaže socialna in duhovna struktura našega kmeta. Avtor po pravici vrže s prestola idealno podobo trdnega slovenskega gruntarja kot »stebra našega naroda«, kakor jo gojimo v svojih meščanskih predstavah, ter obrača pozornost na življenje srednjih in malih kmetov, ki tvorijo jedro in pravi steber kmetskega ljudstva. Stvarno je prikazan značaj našega kmeta, ki mu je njegov način življenja vtisnil poleg vrlin tudi nesimpatične strani, poleg varčnosti lakomnost, poleg servilnosti oholost, poleg visoke pismenosti in načitanosti tudi neverjetno praznovernost.

V tretjem poglavju je obdelano prebivalstvo občine in sicer najprej njegova sestava po posestnih kategorijah, po starosti, nadalje ljudsko gibanje, ki kaže razmeroma visok prirodni prirastek. Interesantna je proučitev zdravstvenih in prehranjevalnih razmer, ki je prvi poskus te vrste pri nas, zasnovan na podrobnih, s trudom pridobljenih podatkih, ki pa nam brž pokaže zelo malo razveseljivo sliko. Temu primerno je seveda tudi slika o telesnem razvoju otrok vse prej kakor ugodna.

Četrty del knjige je posvečen posestnim razmeram, raznim pridelkom in panogam pridelovanja, s končnim ciljem, da poda splošno stanje in bilanco kmečkega gospodarstva v šentjurski občini. Ta bilanca, preračunana po zelo instruktivnih kalkulacijah, je porazna: letni stroški presegajo vrednost produkcije za 279%! Nujna posledica tega je silna zadolžitev našega kmeta, katere vzroke Möderndorfer podrobno analizira.

Peto poglavje ima naslov »Križa« in za značilen motto besede Leona XIII: »Slovani bodo Evropo pomladili, ali jo pa uničili«. V njem skuša avtor podati splošen zaključek svojih izvajanj, zavzema svoje stališče do že obstoječe domače literature o teh problemih, ter postavlja tako rekoč svoj socialno-politični program za izboljšanje življenjskih prilik slovenskega kmetskega ljudstva. Ta je predvsem v dvigu cen poljedelskih proizvodov, v racionalizaciji in modernizaciji pridelovanja, ali ne na kapitalistični, temveč na pravi zadružni osnovi, na znižanju dajatev, zlasti posrednih davkov, na vseh ostalih socialnih reformah, vse to nujno v zvezi z uvedbo najčistejše demokracije in svobode ter s popolno, zlasti finančno samoupravo Slovenije. Ta zadnji odstavek je torej povsem načelnega, programatičnega značaja ter v tem oziru logični zaključek vseh prejšnjih poglavij, kjer je imel avtor vedno prav tako v mislih vso Slovenijo in je pogosto tudi primerjal podatke za svojo občino z onimi za vse slovensko področje.

V Möderndorferjevi knjigi se torej stalno vežeta in prepletata dve med seboj dokaj različni komponenti: na eni strani stvarna in kritična, nad vse izčrpna proučitev razmer v Št. Juriju pod Kumom, na drugi strani pa njih primerjava s splošno slovenskimi in izvenslovenskimi prilikami ter iz tega izhajajoči zaključki. Prva plat Möderndorferjevega dela je tudi njegov absolutno najbolj pozitivni del. Tu je zbrano silno mnogo gradiva in sicer takega, ki ga je bilo treba zbrati na licu mesta in z metodami, ki niso vedno prijetne, pa tudi ne zanesljive, tako da je treba nanj vedno gledati s skrajno kritičnostjo in pri njegovem vrednotenju vedno upoštevati najrazličnejše kriterije. To delo je Möderndorfer opravil z zavidanja vredno znanstveno okretnostjo. Ko bo našel naslednike še na drugih

področjih Slovenije, se bo šele pokazalo, koliko dokončne vrednosti ima drugi del njegovih izvajanj, oni splošnega značaja.

V tem smislu je tudi treba vzeti naslov knjige z malo rezervo. Zakaj nedvomno je, da niti zdaleč vsaka slovenska vas ne kaže iste slike in iste socialne strukture kot Št. Jurij pod Kumom. Precej jih je, ki so še na slabšem, dandanes zlasti oni v vinorodnih predelih, kar nam je tako živo postavil pred oči Zgeč za Haloze in Kerenčič za Jeruzalemske gorice. Prav tako jih ni malo, v katerih je socialni in gospodarski položaj neprimerno ugodnejši; pomislimo samo na gorenjske vasi z gozdarstvom in tujskim prometom, ki seveda v Št. Juriju ne prideta v poštev, pa na Savinjsko dolino s hmeljem ter končno na čisto poljedeljske kraje ob Dravi in Muri, kjer je življenjski nivo kmeta kljub vsej agrarni krizi neprimerno ugodnejši od onega, ki nam ga je načrtal Möderndorfer. In vendar so to vse prav tako slovenske vasi, če ne še bolj tipične. Končno Št. Jurij tudi za Dolenjsko ni tipična vas; pretežna večina dolenjskih vasi ima različno, marsikje ugodnejšo strukturo od njega. Značilna poteza za Št. Jurij je tudi, da leži že v gravitacijskem območju rudarskega središča TPD, torej v malo zavidnem okolju, kar se tiče socialne strani. Nikakor ni res, da je to tipično za slovensko vas, kot trdi avtor: velik del slovenskega podeželja je še skoraj nedotaknjen od industrializacije sploh, kaj šele od rudarstva, ki je v ostalem spričo današnjega položaja najneugodnejši med vsemi neagrarnimi vplivi na našo vas; saj je industrija drugih panog kljub vsemu nepravilnemu in nesocialnemu ustroju marsikje vendar prinesla tudi našemu delavnemu ljudstvu neko izboljšanje.

Tako je torej avtorjev splošni pogled v glavnem le zašel v prehitro posplošenje, na kar pa je, treba je pripomniti, opozoril že v uvodnih besedah. Zato je ta pogled nedvomno preveč črnogled, pač ne za Št. Jurij, pač pa za slovensko vas na splošno, ne glede na to, da je nastal v dobi pred l. 1934, ko je bila kriza na višku. Nujno je seveda tudi, da je avtorjevo izvajanje glede na vso Slovenijo pogosto preveč pod vplivom čisto subjektivnega nazora, tu in tam seveda tudi še vse premalo dokumentirano. Često so pač trditve prehitro postavljene. Da n. pr. na ozemlje šentjurijske občine ni raziskovalcev podzemeljskega bogastva, je vendar le bolj verjetno, da ni glavni vzrok v političnih preužitkarjih, ki bi radi pustili te kraje v »deviški nepokvarjenosti«; tudi brezobzirni kapitalist, proti kateremu se avtor v prvi vrsti in po pravici obrača, bi pač za premogom in železom še prehitro našel pot tjakaj. Ali pred seboj imamo že geološko karto, ki daje svoj nemi, žal negativni odgovor, proti čemur je avtorjevo »prepričanje«, da to podzemeljsko bogastvo obstaja, pač preslab razlog. Podobno je s trditvijo, da je slovenska prenaseljenost le posledica nepravilne in zaostale ureditve naših agrarno socialnih problemov in da bi z izboljšanjem teh izseljevanje iz naših krajev ne bo potrebno. To velja pač le do neke mere, saj vemo, da je izseljevanje pri nas pričelo v dobi, ko so bili ti problemi še mnogo manj pereči, ko z agrarno krizo še davno nismo bili tako daleč kot danes in ko nam še niso bila odvzeta tržišča kot Trst itd. Izseljevanje je bilo in je splošen pojav v zvezi s splošnim gospodarskim in socialnim razvojem.

Vse to seveda knjigi ni v škodo, ker je imel Möderndorfer pač namen, da osvetli prilike našega kmetskega ljudstva tam, kjer so najslabše, in ker je sam v svojem zaključku, žal tako prizadetem po »tiskarskem škratu«, poudaril, da je edina pot k rešitvi v splošni spremembi sistema. Njegova knjiga naj bi torej ne ugotavljala samo dejstev z znanstveno eksaktnostjo, naj bi s tem ne bila »brezbarvna«, kakor pravi v uvodu, temveč naj bi bila tudi vseskozi programatična. In s tega vidika jo je treba ocenjevati. Nobenega dvoma ni, da izpade

tudi ta ocena za avtorja pozitivno, kljub temu, da je še marsikje ostala vrzel med podrobnimi ugotovljenimi dejstvi ter programom.

Občudovanje zbuja silna množina podrobnih statističnih podatkov, zbranih v več kot 20 razpredelnicah. Da bi le imeli na ta način zbrano gradivo še za čim več drugih vasi! Žal so razpredelnice večinoma preobložene in zato težko pregledne. Glede odstotnih števil marsikje ni povsem jasno, vsaj na prvi pogled ne, na kaj se nanašajo. Avtor bi mnogo pripomogel k preglednosti svojega dragocenega gradiva, če bi tabele poenostavil, morda s skrčenjem posestnih kategorij, ter jih v besedilu izčrpnije analiziral.

Svetozar Ilešič

»NAŠ JADRAN«. PRIRODNE LEPOTE IN UMETNOST. UREDILI FISKOVIC CVITO, MAGJER DRAGO, PARAC VJEKOSLAV IN UVODIC ANGJEO. SPLIT, 1938. Izdal Arhiv za propagando Jadrana izvrš. odbora Jadranske straže. — V »Biblioteki arhiva za propagando Jadrana«, ki ga izdaja Jadranska straža v Splitu, je izšlo poleg hrvatske in srbske (cirilske) izdaje tudi v slovenščini to veliko delo v četverki, ki vsebuje za uvod šest člankov, glavni del izdanja so pa celostranske, v globokem bakrotisku izdelane reprodukcije pokrajinskih vedut in umetniških del. Predsednik Jadranske straže Ivo Tartaglia je napisal kot uvod patetičen slavospev našemu morju, nato sledi Meštrovicjev člančič »Stojimo na straži«, kjer podaja v strnjeni obliki nekaj oznak našega Jadrana in naroda, ki živi ob njem. Zanimiva je Meštrovicjeva misel, da so se na obalah tega morja rodile naše najlepše in najzlahtnejše pesmi, pravljice, stavbe, slike in kipi. Kar je najlepšega in najplemenitejšega pri nas (Hrvatih) je tu in od tod: »Kolikor več potov bo vodilo na naš Jadran, toliko bolj se bo spet preko hrvatske zemlje širil tudi krog sredozemske kulture. Za ta cilj torej stojimo na straži brez grožnje komurkoli in brez strahu pred komurkoli, ker se duhovno življenje ne more niti presekati s sabljo, niti ubiti s puško.«

Naslednji trije članki so pa v vzorno pregledni in jasni obliki podana kratka zgodovina umetnosti in kulturnega prizadevanja na tleh našega Primorja. Ravnatelj arheološkega muzeja v Splitu, Mihovil Abramić, Slovencem znan zlasti po raziskovanjih in delih o rimskem Ptujju in Ogleju, je podal izredno nazorno sestavljen kulturno zgodovinski in deloma umetnostni pregled do prihoda Slovanov. Na tesnem prostoru je nanizal vrsto temeljnih ugotovitev, razkril zveze med posameznimi zgodovinskimi dobami in kulturnimi prizadevanji ter uporabil lastne in tuje najnovejše znanstvene izsledke, podprte z rezultati zadnjih izkopavanj in proučevanj, tako da postane bralcu vsa ta davna minulost kakor živa. Abramićev pregled sega do konca VI. veka, ko je okoli leta 615. postala Salona, glavno mesto rimske Dalmacije, plen nomadskih plemen, ki so pridrla preko Balkana prav do Jadranskega morja.

Dobo do prihoda Hrvatov v Primorje pa do današnji dni je z umetniškega stališča obdelal v naslednjem članku splitski spomeniški konservator Ljubo Karaman. Tudi njegov članek je prava zakladnica podatkov in dognanj, zbranih iz najrazličnejših, časih tudi zelo težko dostopnih virov. Razvoj umetnosti v naših primorskih deželah je podan z upoštevanjem sočasnih umetnostnih tokov v Italiji in na vzhodu, tako da postane razvoj umetnosti na vzhodnem Jadranu razumljiv in očiten. Zlasti je izčrpno predstavljena beneška doba, kjer pa upravičeno poudarja, da ne gre pretiravati beneškega značaja dalmatinskih mest, kjer

so domača umetniška tradicija in prirodne potrebe rodile čisto svojske oblike in mnogokrat celo prekosile zahodne vzore.

Ravnatelj zagrebške Strossmayerjeve galerije Artur Schneider je prispeval kratek življenjepisni pregled umetnikov, ki so bili doma v Dalmaciji in Hrvatskem Primorju, delovali pa na tujem. Največ poroča o kiparju Franju Vranjaninu (Laurana), slikarju Juriju Čulinoviću, znanem pod imenom Giorgio Schiavone, o kiparju in arhitektu Ivanu Duknoviću (Giovanni Dalmata), slovitem slikarju miniaturn Juliju Gloviću (Giulio Clovio Croata) in najslavnejšem slikarju iz Dalmacije, Andriji Meduliću, nazvanem Andrea Schiavone, ki je uplival celo na mladega Tintoretta. — Za sklep je članek o narodni umetnosti, ki ga je napisal ravnatelj splitske slikarske galerije in narodopisnega muzeja Kamilo Tončić. V članku obravnava primorsko ljudsko umetnost, zlasti vezivo.

Poglavitni del tega zbornika so pa ilustracije, ki jih je 214. Fotografije, ki so služile za predlogo reprodukcijam prirodnih lepote, niso bile vse vredne, da jih uvrste v tako razkošno izdanje, kjer bi morali zbrati res samo najbolj dovršene posnetke. Tako je pa nekaj teh fotografij tako slabih, da vsa retušerjeva umetelnost ni mogla pomagati. Tudi bi bilo za tako delo, ki je gotovo mnogo več kot navadna turistična propagandna edicija, treba poiskati predvsem najboljša dela domačih amaterjev, ki jih je dovolj. Že med Slovenci ne bi bilo težko najti pravih umetnin, ki bi morje in življenje ljudstva ob njem podale enako nazorno, pa v mnogo krepkejši in umetnostno bolj dovršeni obliki. Poglejmo tudi fotografske slike tujcev, ki se ne morejo načuditi našemu morju. Sicer pa pokrajinske slike prav pisano podajajo vso obalo od Kvarnera do Albanije.

Reprodukcije umetnostnih del so boljše in tudi skrbneje izbrane. Videti je, da je bilo izvršeno to delo po natančnem načrtu, želel bi pa le, da bi bili izbrani zlasti med reprodukcijami stavbinskih spomenikov po možnosti le domači in še neobjavljeni, res izvirni posnetki, ker so nekatere teh fotografij stare in so bile že nešteto krat objavljene pri nas in zunaj. Predstavlja pa ta zbirka dalmatinskih umetnostnih spomenikov v reprodukcijah doslej pri nas največje delo te vrste in bo premnogim pravo odkritje.

Za konec še besedo o prevodu. Prevajalec ni imenovan — menda se je zavedal svoje revščine. Tako lepo opremljena knjiga ne bi smela iziti v tako pomanjkljivem prevodu. Jezik je neživ, suh, poln slovničnih napak, hrvatizmov ali germanizmov (staroprebivalci, žalibog, z razpolagajočimi, ko se ga omenja, bil rojen po očetu (!), neudržljiv, mnogobrojni itd.). Prevajalec pa mimo slovenščine tudi hrvaščine ne zna, sicer bi hrvatsko besedo »gotovo« prevedel s »skoraj«, ne bi je pustil nespremenjene. Tudi bi moral vedeti, da je bil »tangar« Anastasius po poklicu barvar. Primerov je še več. — Motijo tudi tiskovne napake (kot na pr. krajevno ime Diemo, ki je prav za prav Dicmo). Pa naj bo dovolj tega!

Knjiga bo svoj poglavitni namen: širiti in poglobiti zanimanje za naš Jadran, gotovo dosegla, saj je res lepo in bogato izdana, njena vsebina pa tehtna in trajne vrednosti. Prav je, da je to, za naše revne razmere kar razkošno delo izšlo tudi v slovenščini. Tako bo našla njegova vabeča beseda še vnetejše in dovtetnejše bralce, naš Jadran pa še mnogo novih, zvestih slovenskih prijateljev in občudovalcev.

K. Dobida

MIŠKO KRANJEC: JUŽNI VETROVI. Knjižna zbirka »Luč«. Unione Editoriale Goriziana — Gorizia. Tipografia Consorziale — Trieste, Dicembre 1937 XVI. Kranjec stoji tesno ob toku življenja, zajame včasih s korcem iz njega, ogleda si s toplim zanimanjem, kar je zajel, in nam to v prikupnem kramljanju pove. To

pot je zajel dvakrat: prvič več in vendar skoro ne dovolj, drugič manj, a globlje. Prvi zajemek, »Južni vetrovi«, je dobra, realistična, ponekod že kar naturalistična novela; drugi, »Hiša s kanarčki«, je več kakor črtica.

»Južni vetrovi« so zajeti s kalno vodo in blatom vred. »Daleč je majhno mestece s svojim obupnim življenjem, z dolgočasnimi ljudmi, z majhnimi dogodki in z majhnimi razočaranji« (str. 26). Tam je na robu mesteca utesnjenih v skromna stanovanja nekaj usod, ki so že bolj ali manj zavožene ali pa še bodo. Dolgčas tega životarjenja se prekine samo, kadar mora katera stranka iz hiše in pride nova pod streho. Ti ljudje živijo ob spominih in načrtih, ki se jim tudi v najhujših škripcih ne odpovedo. Vsi znajo biti po svoje dobri in hudobni, pa ne preveč. V večni borbi za golo življenje so se naučili ceniti denar in kujejo naklepe, pa ne preobširnih, kako bi prišli do njega. Čutijo, da jim bo po ravni poti težko uspeti, zato se pač vijugajo, pa ne prehudo.

Postarna Kata mora prepustiti gostilno židu in se umakniti v skromno sobico. Odtod tiplje v svet, najde petnajstletni varovanki Matildi službo pri odvetniku, uvaja jo v sumljiv moški svet, kjer se dekile »razvija v dobro cipo« (str. 29), končno zabrede z njo v svet in zbira denar za hišico v domačem kraju. Stara Brumenička, doslužena blodnica, spi pri sedemdesetletnem »advokatu« in ko ta umre, pribeži h Kati in obuja z njo svoje pisane, žalostne dogodivščine. Njena modrost je ta: »Od vseh stvari, ki jih misliš doseči v življenju, se ti ne izpolni tretjina. Najvažnejše pa gotovo ne. Pa tudi tako je dobro.« (Str. 55). — Stari Berden živi s sinom v hlevu in se tolaži, da bo že bolje. Sin Matija je razočaran nad Matildo, vozi se z židom po kurjih kupčijah, zagleda se v rosno Margitko, ki jo siloma možijo, začne tudi sam kupčevati, našunta očeta, da oropata židu denar; a Margitka ga zdaj odbije. Oče in sin se izselita. Kdor ostane, pa čaka »nove pomladi, novih južnih vetrov, ki morda dvignejo njegovo ladjo in jo poneso iz te zdolgočasnosti« (86).

Tu se zdi, da je Kranjec prehitro obrnil korec in izlil svoja bitja nazaj v reko življenja. Pripovedovanje začara bralca in ko se mu zdi, da je v dobro zasnovanem romanu, mora prenehati. To razočaranje mu je prihranjeno v »Hiši s kanarčki«, ki bi se tudi lahko imenovala »Aničino umiranje«. Jetična natakariča sanja o ženinu Zavašniku, snubi pa jo malo prismojeni, priletni hrust Tone Germ, ki ji nosi rože in kanarčke in pride ponjo s kočijo in papagaji. Darovi so ukrazeni, kočija tudi. Toneta zapro, Anica umre. Razmerje med zapuščeno Anico in Tonetom, ki se ga ona otresa, a se ga v poslednjem obupu tudi želi, je popisano s posebno rahločutnostjo in z umevanjem za neštete malenkosti, s katerimi ljudje drug drugemu življenje sladijo ali grenijo. — Knjiga je bila dotiskana v decembru 1937, izšla pa je v novembru 1938. Knjige imajo svoje usode, posebno tam, kjer je ta izšla.

A. Budal

LAJOVČEVA ČITANKA. Ob 60 letnici Antona Lajovica je izdala Glasbena Matica Lajovčevo čitanko, antologijo del, zbral in uredil L. M. Škerjanc. S to čitanko smo dobili Slovenci po vzgledu Čehov (prim. Smetanova čitanka) v naš glasbeni literaturi docela nove vrste publikacije, ki je urejena vzorno in je vsebinsko neprecenljivega pomena za glasbeno esejistiko in zgodovino. Bistra, jasna in pregledna Škerjančeva eseja o Lajovčevem življenju in o njegovem delu prikazujeta slavljence z glasbene plati, vzorno podana in kritično razmotrivana ideologija (B. Borko) pa s filozofske strani. Glasbena Matica je s tem delom odprla nov način glasbeno-znanstvene obdelave muzikalnih osebnosti, ki ga Slo-

venci, in če se ne motim tudi Jugoslovani, dosedaj nismo poznali. Posebnega pomena so izbrane — zares izbrane — skladbe, ki pregledno kažejo Lajovčevo delo od začetkov do danes. Med njimi so pesmi najstarejšega datuma, a do danes še neobjavljene (Poljub, Zima, Zašlo je žarko solnce), pa tudi vzgledno prirejene Caprice za klavir dvoročno (priredil L. M. Škerjanc), ki bo uspešno služil marsikateremu pianistu, dasi se giblje v skrajnih zgornjih mejah pianističnih težav. Natančna in umno sestavljena je bibliografija skladb (sestavil arhivar Gl. Matice Slavko Koželj). Škerjančevo in Koželjevo delo je potrdilo njun sloves še izza Adamičevega življenjepisa sem, Borkov doprinos pa je pokazal večjo roko znane esejista in smisel za disciplinirano razmotrivanje. Glasbena Matica ravna prav, da se za taka važna izdanja obrača na priznane, kakovostno visoko stoječe umstvene delavce. Notni tekst žal ni povsod brezhiben in ima nekaj grobih napak — značilno za naše začetniške tiskarske razmere. *Marijan Lipovšek*

DR. MIRKO ČERNIČ, »SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA« in naše vsakdanje zdravniške potrebe. Zdravniški vestnik 1937. Ponatis iz števil 2, 5, 11, 12. Pričujoči sestavki odpirajo prve možnosti, da pričnemo o slovenski zdravstveni terminologiji resno razpravljati. Zdravstvena terminologija pri nas šele nastaja in je imel avtor le malo vzornikov. K njeni ustvaritvi so poklicani vsi zdravniki in jezikoslovci, narod sam pa si je za vsakdanje boli in težave ustvaril nešteto izrazov.

Avtor zgoraj navedenega članka je občutil veliko pomanjkanje v našem besedišču in nam v štirih preglednih, sintetiziranih člankih podal nekaj smernic in primerov v navodilo, kako nam je priti do razčiščenja in ustalitve našega zdravstvenega besedišča. V uvodu pravi, da nam bo podal: »svoje oznake in izraze kot jih rabim v svoji zdravniški praksi že desetletja in o katerih mislim, da so primerne našemu jeziku in da točno pogode strokovno bistvo.« Torej vse, kar moremo pričakovati in moramo zahtevati od dobrega izraza. Članki ne izpolnijo tega, kar nam avtor v uvodu obljublja.

Razpravo začne avtor z razmotrivanjem uporabe latinskih in grških strokovnih terminov. Pri tem se oslanja na Tominškove članke »Antibarbarus«. Mislimo, da je bolje pustiti latinske in grške besede, če le mogoče in dokler se da neizpremenjene. Basis cranii naj ima genitiv baseos, corpus alienum množino corpora aliena, kajti odkrito povedano, me je, ko sem čital v zadnji številki letnika 1938. Zdravniškega vestnika članek istega avtorja »zmrazilo« ob labiusih minuisih. Ne pačimo, ker si sami tega ne želimo. Latinski in grški jezik sta starejša kot vsa naša učenost, preustaljena in prekoncizna, da bi ju silovali. Vprašanje latinskih besed v slovenščini, to je, vprašanje našenja ali pa ohrane v prvotni obliki, in o načinu tega, to je prilika, kjer bi se naši besedarji lahko izkazali. Verjetno je, da bo marsikoga še pri kaki drugi besedi kakor samo pri pleuritis sicca »zmrazilo« in bo moral reči avtor »bogme« tudi kje drugod. Tudi v besedstvu naj velja stara pravica, da ono, kar je dovoljeno enemu, je dovoljeno tudi drugemu in da ne bo načelo fonetizacije doseglo Igoja ali Geteja v srbščini, pišimo karcinoma kar carcinoma in anemija — anaemia.

Avtor zahteva v začetku članka, naj nam ljudje, ki imajo nalogo, vzgajati naš zdravniški naraščaj, dado in ustvarijo zdravstveno terminologijo. Čemu se potem po nepotrebem spotika nad tremi prav posrečenimi besedami, ki jih je uvedel profesor Plečnik. Ložesna — uterus, žolčno črevo — duodenum, in žleza pedsapnica — glandula thyreoidea, so besede, ki žive, narodne in dobre. Lo-

žesna, ki jo »mogočni Triglav Pleteršnik« navaja kot staroslovansko, je še vedno živa v okolici Trsta. Glandula thyreoidea je slovenski edino le žleza predsapnica, ščitulja, ali ščitasta žleza, nikakor pa ne ščitnica, ker to pomeni (vide Pleteršnik) testudo. Če že slovenimo, slovenimo pravilno, ne pa napačno. Tretja beseda, nad katero se avtor žolči, je žolčno črevo. Zakaj ne bi dejali namesto prevedenega dvanajsterca žolčno črevo, če imamo lepo domačo besedo. Kot je avtor tu prenatančen, je drugod preohlapen. Raje ohranimo tujo besedo, kakor da bi delali jeziku silo. Čemu naj bo greh movere dvanajsterec, ko so vendar sepsa, asepsa in antisepsa, dosti bolj quieta in se bolj uporabljajo. Brezkužba, okužba in razkužba so take skovanke, da se vsakemu ušesu, ki količkaj dobro sliši, upirajo. Če smo odpravili predtelovadca in vodotesno posodo, se ne bomo okuženja (kar je vendar bolje kot okužba) branili z brezkužbo. To ni strah za blagoglasnost, ampak tudi znanstvena terminologija naj se uklone drugod dosledno izvedenim pravilom.

»Zona me je stresla«, ko sem čital, da bo stari Röntgen nekoč rentgen in Pean pen. »Dalmatinec« je vino in ga lahko pijemo tudi za »jurje«, rentgen pa bo ostal Röntgen, dokler bodo ljudje imeli še kaj pietete, ga bodo pisali z veliko začetnico in ö. Ad hoc je Röntgenova slika tista, ki visi na steni in predstavlja starega Röntgena, pacijenta pa pregledujemo z Röntgenovim aparatom in mu damo röntgensko sliko, oziroma izvid. (Čemu ne bi tukaj veljalo quieta non move.) Z Röntgenovo sliko si pacient ne bi dosti pomagal!

In ta nesrečna stolica za nemški »Stuhl«! Tudi tu avtor ne najde, čeprav se opravičeno razburja, rešitve. Če rabi Nemec še v tako »fini« družbi Dreck, ne moti to nikogar, pri nas pa ne bi smeli reči urinu scalnica.

Avtor navaja nato več ali manj posrečene besede, ki jih uporablja v praksi. Pripomnil bi pa n. pr.: da je primež ali primož gumb na vratih, katerega primemo; šprica je bziklja in ne brizgalka; obliž ni flajšter, ampak oblepek ali oblog; vitel ni zvitek, ampak tista stvar, na katero navijamo; tumor naj bo le benignen ali malignen, fibroma, lipoma ali atheroma, ker prevodi ne pogoje bistva in tudi v slovenščini ničesar ne povedo. Novotvorba diši močno po zraketnem, slovenski pravilno je novina. Na koncu razprave navaja avtor literaturo, zgodovino in doda svoje želje. Če se mu je posrečilo s temi članki premakniti vprašanje zdravstvene terminologije iz mrtvila, mu gre vsa hvala, pa za nič drugega, kajti članek kaže bistvene pomanjkljivosti.

Slovenska zdravstvena terminologija ima načrtano svojo pot, položeni so ji temelji, izdelan načrt in navodilo, kot je le mogoče široko, natančno in utemeljeno v Plečnikovem »Repetitoriju«. Treba nam je le še delavcev s tenkim ušesom in previdno, a obenem odločno roko. Samo na tak način kot je delal in dela Plečnik, bomo prišli do cilja, do zdravstvenega besedišča, ki bo točno, pravilno in narodno, pa ne drugače.

Ž. K.

MARJA BORŠTNIK. RAZVOJ IN POMEN AŠKERČEVE SOCIALNE MISELNOSTI IN SOCIALNE PESMI. Inavguralna disertacija. Ljubljana 1938. Jezik je eden najvažnejših socialnih faktorjev in zaradi tega je vsaka umetnina v jeziku socialno dejanje, čeprav ne vključuje neposredno socialnih tendenc. Kolikor višje na lestvici umetniških vrednot v kakem jeziku neko delo stoji, tem večji je njen socialni pomen. Kdor tako pojmuje nalogo, ki jo ima umetnik do svojega časa, skoraj ne bo mogel doživeti take tragične zmote, kakršna je doletela Aškerca, ko je zamenjal smoter in sredstva ter bil pri vsej svoji socialni miselnosti in pesmi končno le nekak liberalen reakcionar.

Marja Borštnik je v svoji disertaciji analizirala Aškerčev razvoj od umetnika do literarnega pisarja in se pri tem bolj ustavlja pri bojih, ki jih je Aškerčevo delo sprožilo, saj je zgoščeno sodbo o Aškerčevih pesmih napisal že dr. Prijatelj v uvodu v Aškerčevo čitanko. Toda Borštnikova kritično gleda na nekatere Prijateljeve trditve in jih popravlja tudi tam, kjer je Prijatelja vodila morda bolj pieteta kakor pa literarna sodba. Aškerc ni prav nič zamotana osebnost in k dokončni sodbi o njem je Borštnikova že mnogo prispevala. Pri vsem delu pa se ji pozna dokaj močan vpliv Prijateljeve literarno zgodovinske metode. Ta metoda ni čisto zgodovinska, saj ne upošteva vseh faktorjev, ki tvorijo zgodovino, niti ni čisto literarna, saj se le mimogrede in bolj na kratko ustavlja pri samem literarnem delu. Velik napor je potreben, da se izbrska iz časopisnih in revijalnih poročil tisto, kar pisec v določenem trenutku in za določeno tezo potrebuje. A časopisi niso najbolj zanesljiv obraz zgodovine, zadostujejo samo za prvo osvetlitev, ki čaka korekture. Vendar pa more pri Aškercu, tem pevcu vsakdanjega političnega dne, baš ta metoda pokazati svoje najboljše uspehe, kajti Borštnikova se je ogledala tudi po rokopisnem gradivu in poiskala nekaj ustnih izjav Aškerčevih mlajših tovarišev, tako da o površnem delu ne more biti govora. Njene trditve o umetniški vrednosti Aškerčeve pesmi so vsekakor sprejemljive.

T. Šifrer

ANTON T. LINHART: IZBRANI SPISI. PRIREDIL PROFESOR ALFONZ GSPAN. CVETJE 14. zvezek 1938. Štirinajsti in doslej najobširnejši zvezek »Cvetja« prinaša v slovenskem prevodu nekoliko strani iz »Poskusa zgodovine kranjske«, odlomke iz »Županove Micke«, celo komedijo »Matiček se ženi« in odlomke 24 pisem, ki jih je pisal Linhart svojemu prijatelju Kuraltu. Linhartovo delo je izbral, prevedel, uredil in opremil z običajnim znanstvenim aparatom prof. Alfonz Gspan. Posrečilo se mu je izbor urediti tako, da stopa Linhart pred nas kot živahen, samozavesten človek, ki se spogleduje s slavo in ga mika dober položaj v življenju, pri tem pa neugnano stremi, da bi ustvaril nekaj trajnega, bodisi da piše nemške pesmi, zgodovino kranjske dežele ali pa prevaja vedre komedije. Ob spominu nanj je Prešeren zapisal mnogopomembno besedo »slovenstvo« in res čutimo iz njegovih prevodov in tudi zgodovine nekaj kakor pristni življenjski utrip tega naroda, o katerem često mislimo, da je začel živeti šele z okornimi poskusi izobražencev v 18. stoletju. Gspan je v uvodu in opombah združil znanstveno točnost s posebnim, poučnim načinom pisanja, kakršen je za šolo menda prav primeren; tako se ta zvezek svojevrstno loči od drugega »Cvetja«. Precej časa se je ukvarjal prireditelj z Linhartom, dobro pozna material, ki ga je imel v rokah, in zato se mi zdi škoda, da je dokaj skopo in le z nekaterih strani osvetlil človeško postavo tega zanimivega preroditelja ter tako zamudil ugodno priliko. Zgoščeno pa je orisal Linhartovo dobo; razmerje med francosko predlogo in Matičkom je važna novost. Enako tudi pretres komičnih prijemov, ki se jih je bolj na kratko dotaknil, a vendar ni ničesar bistvenega izpustil. Med opombami sta se mu za 5. str. pod peresom zamenjali Muzi za veseloigro in zgodovino, za stran 85. pa pogrešam opombe k razmerju Schönheim-Tulpenheim.

Uredništvo uvaja v tem zvezku izraz razsvetljenstvo in izpeljanke — za prosvetljenstvo. Če smo sprejeli prerod za prepород, se najbrž tudi razsvetljenstvu in razsvetljencem kljub manjšemu blagolasju ne bomo upirali.

T. Šifrer

UMBERTO URBANI — ARTURO CRONIA: LETTERATURA E LINGUA SERBO-CROATA — LETTERATURA E LINGUA SLOVENA. Torino, Unione Tip.-Editrice Torinese, 1938-XVI. Ta izvleček iz devetega zvezka »Grande Dizionario Enciclopedico« prinaša na enajstih straneh velikega formata v devetnajstih stebrih drobnega tiska zgoščen pregled o obeh južnoslovanskih slovstvih in jezikih. O slovstvu izčrpno poroča Urbani, oba jezika popisuje Cronia, ki zaključuje o slovenščini: »Danes je slovstvena slovenščina že izoblikovan jezik z značajem popolne samostojnosti.« Urbanijev pregled slovenskega slovstva sega prav do danes, omenja n. pr. tudi še Seliškarja, Pogačnika, Kocbeka, Voduška, Reharja, Strnišo i. dr. Pisava priimkov in imen ni dosledna, srečujemo: Jarc in Jarz, Pogacnik in Pogačnik, Aškerz in Askerc, Zankar, Alexandrov, Glaser in Glasser, Novacian, Pregelj, Ciop, Clandek, Svetez, Valjavez, Erjavez, Janesič; krstna imena so zdaj italijanska, zdaj slovenska. *A. Budal*

ANTONIO DE MICHELI: I CROATI E LA CROAZIA IN DANTE. — Udine 1938 XVI. str. 11. — Ta izvleček iz izveštja »R. Istituto Tecnico Commerciale A. Zanon di Udine« izpopolnjuje prejšnje izsledke istega pisatelja, zlasti njegov spis »Dante in Croazia« iz l. 1914, hvali jugoslovanske delavce s tega področja in prinaša zanimive podrobnosti o jugoslovanskih romarjih, kakor jih je v 13. in 14. stoletju v Italiji videval Dante. *A. Budal*

FRANCE BEVK: DESET DNI V BOLGARIJI. Potopisne črtice. 1938. Un. Edit. Gor. — Gorizia. Knjižna zbirka »Luč«. Tipografia Consorziale — Trieste. Ob koncu sodi pisatelj o svojem spisu: »Marsikaj sem si bil drugače ustvaril v svoji domišljiji, a kar sem našel, je daleč prekašalo moje predstave. Ne trdim, da sem videl celo Bolgarijo. Niti, da sem do dna spoznal bolgarsko življenje in kulturo. Nagel potnik, ki je lovil le bežne vtise. V teh zapiskih je morda nekatera površnost. Bodi. Ne trdim nasprotnega. Deželo in ljudi sem hotel bolj občutiti s srcem, kot jih opazovati s svinčnikom v roki. In srce mi je bilo zadovoljno...«

Nagli potnik je prestrog sam s seboj. V desetih dneh je toliko videl, kakor da je vsak dan gledal vseh štiri in dvajset ur. Razgrnil nam je precej celotno sliko današnje Bolgarske. Z veliko ljubeznijo je zajel celo vrsto slik iz bolgarske pokrajine, ki vstaja pred bralcem živa in naravna, z ravninami in gorami, z gozdovi, polji in vodami. Ljudi spoznamo lepo vrsto, od pastirjev do trgovcev, od šolarjev do prvih kulturnih delavcev. »Razen v redkih slučajih sem na celi poti od doma pa do Varne in nazaj govoril slovenski« (93), se s ponosom pohvali pisatelj in dostavlja: »Nekateri je mislil, da le bolj po svoje lomim bolgarščino.« Posnemajmo Bevka zlasti v Zagrebu, Beogradu, Sofiji, Pragi, Varšavi in drugod do skrajne možnosti. Direktnih stikov med Slovani je še zmerom veliko premalo. *Andrej Budal*